

Till
FinansdepartementetDatum
2024-10-25Ert diarienummer
Fi2024/01460Diarienummer
KS-2024-00608

Yttrande över Finansdepartementets remiss av betänkandet Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Sammanfattande inställning

Kungsbacka kommun välkomnar lagstiftarens ansats att förbättra samverkan mellan staten och kommunerna och regionerna. Kommunen menar emellertid att flertalet av de förslag som utredaren lämnar inom områdena styrning och samverkan är alltför ingripande i den kommunala självstyrelsen. Detta med hänvisning till att de både innebär intrång i kommuner och regioners organisationsfrihet och i kommunernas fria nomineringsrätt. Vidare menar kommunen att det är olyckligt att förslagen om samverkan har tydliga drag av ökad statlig styrning, vilket också betänkandets titel indikerar, samtidigt som utredningsdirektivet (dir. 2022:89) är tydligt med att uppdragets inriktning ska vara samverkan och dialog. Kungsbacka kommun anser att samverkan och dialog, utan långtgående ingrepp i den kommunala självstyrelsen, hade varit bättre ingångsvärden i det fortsatta arbetet och i statens relation till kommunsektorn.

Kungsbacka kommun välkomnar även ansatsen att förbättra regelverket om deltagande på distans vid fullmäktiges och nämnders sammanträden. Förslagen bedömer Kungsbacka kommun är väl avvägda och ligger i linje med den vägledning som SKR lämnade i samband med covid-19-pandemin. Dessa förslag bör enligt kommunen ge goda förutsättningar för kommuner och regioner att upprätthålla det demokratiska beslutsfattandet även vid framtida pandemier, extraordinära händelser i fredstid samt vid krig eller krigsfara.

Kommunens inställning i detalj

11.10 Länsstyrelsernas roll i samverkan

Kungsbacka kommun anser att förslaget, att det inom varje länsstyrelse ska inrättas ett organ som ska benämnas regionala kommunrådet som ska bestå av landshövdingen som ordförande och representanter för kommunerna och regionen i länet, är välkommet men att utformningen innebär ett alltför stort intrång i den kommunala självstyrelsen samt i kommunernas fria nomineringsrätt.

Kommunerna har genom kommunallagens regleringar i 3 kap. 4 § och 6 kap. 2 § en organisationsfrihet som innebär en stor frihet att själva organisera sina nämnder och sin verksamhet. Organisationsfriheten är visserligen inte oinskränkt, men kommunen menar att förslaget inte kan anses proportionerligt i förhållande till det som utredaren vill uppnå, det vill säga en ökad samverkan och informationsutbyte. Att landshövdingen dessutom ska vara ordförande och utse representanterna för kommunerna och

regionen i länet är också ett alltför långtgående intrång i kommunernas fria nomineringsrätt, detta oaktat att deltagande i rådet är frivilligt för kommuner och regioner.

Kungsbacka kommun menar att samverkan mellan länsstyrelsen och kommunerna och regionen i länet bör kunna uppnås utan att göra intrång i den kommunala självstyrelsen och i kommunernas fria nomineringsrätt, till exempel genom att kommuner och regioner själva utser sina representanter till det regionala kommunrådet och att ordförandeskapet samt värdskapet för rådets sammanträden roterar mellan de samverkande parterna. Detta skulle ge bättre ingångsvärden i samverkan, tydlighet att parterna är jämbördiga och att det inte råder något hierarkiskt förhållande där den statliga myndigheten är överordnad (bortsett från tillsynsuppgifterna) samt skapa legitimitet för rådet i samtliga delar i länet.

I Halland finns dessutom redan ett liknande forum för samverkan och informationsutbyte i form av kommun- och regionledningsforum där de halländska kommunerna och regionen samordnar regional och kommunal utveckling. Kommunerna och regionen har själva inrättat organet och representanterna i detta forum utses av respektive fullmäktigeförsamling. Regional samverkan är således möjlig att uppnå utan att intrång i den kommunala självstyrelsen samt i den fria nomineringsrätten.

13.7 Formalisering av regeringens överläggningar med kommunsektorn

Kungsbacka kommun instämmer i utredarens förslag om en formalisering av regeringens överläggningar med kommunsektorn. Likt utredaren menar kommunen att detta bör kunna skapa goda förutsättningar för ett långsiktigt utbyte av information, kunskap och insikt om samhällsproblem och ekonomiska frågor. Forumet bör också kunna fungera som en arena för att uppmärksamma och säkerställa efterlevnaden av finansieringsprincipen, som är av stor betydelse för kommuner och regioners möjlighet att klara nuvarande och tillkommande uppgifter.

Till skillnad från utredarens förslag om regionala kommunråd är det enligt förslaget kommunerna och regionerna som själva ska bestämma vilken eller vilka organisationer som ska företräda dem vid överläggningarna. Detta välkomnar kommunen med hänvisning till att det i artikel 10.2 i den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse stadgas att kommuner har rätt att tillhöra ett förbund för att skydda och främja sina gemensamma intressen och att ett sådant förbund ska erkännas i varje stat.

15.10.1 Ändring av formella krav för deltagande på distans vid kommunfullmäktiges och nämnders sammanträden

Kungsbacka kommun instämmer i utredarens förslag om ändring av de formella kraven för deltagande på distans vid fullmäktiges och nämnders sammanträden. Kommunen menar att det är rimligt att kravet att bild- och ljudöverföring ska vara stabil och av hög kvalitet ska kvarstå, men att bildförbindelsen dock inte nödvändigtvis behöver användas oavbrutet, utan endast för att säkerställa vem som deltar i sammanträdet samt att ledamöterna deltar i sammanträdet från en lämplig plats. Att ordföranden tillsammans blir ansvarig för att säkerställa de formella kraven anser kommunen är rimligt med hänvisning till att ordföranden ansvarar för ordningen på sammanträdet.

Kungsbacka kommun instämmer dessutom i utredarens slutsats att möjligheten för deltagande på distans fortfarande bör ses som ett komplement till det fysiska mötet och inte ett fullgott alternativ till ett sådant.

15.10.2 Fullmäktiges presidium ska inte kunna delta på distans

Kungsbacka kommun anser precis som utredaren att fullmäktiges grundläggande demokratiska betydelse i den lokala demokratin även fortsättningsvis ska innebära att fullmäktiges sammanträden ska genomföras på en fysisk plats med fullmäktiges presidium närvarande på plats vid sammanträdet, detta även vid till exempel framtida pandemier och extraordinära händelser i fredstid. Det är framför allt vid sådana händelser som det demokratiska samtalet och legitimiteten i det kommunala beslutsfattandet behöver upprätthållas och försvaras. Vidare bör fullmäktiges roll och dess fysiska arena för principiella politiska frågor som allmänheten kan följa på plats vid sammanträdet, och det symbolvärde som detta medför, inte underskattas. Att kommunstyrelsen vid krig eller krigsfara kan träda in i stället för fullmäktige och fatta de beslut som krävs, i enlighet med lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara med mera, bör enligt kommunen också säkerställas att den kommunala demokratin kan upprätthållas även i skymningsläge eller ofredsår.

15.10.3 Fullmäktige beslutar i vilken utsträckning samtliga ledamöter i en nämnd får eller ska delta på distans

Kungsbacka kommun anser att det är ett väl avvägt förslag att det är fullmäktige som beslutar i vilken utsträckning samtliga ledamöter i en nämnd får eller ska delta på distans. Kommunen instämmer i utredarens bedömning att det vid till exempel framtida pandemier, extraordinära händelser i fredstid då krisledningsnämnder aktiveras eller då kommunstyrelsen vid krig eller krigsfara beslutar i stället för fullmäktige, kan finnas behov av att samtliga ledamöter deltar på distans.

För tydlighetens skull hade det varit önskvärt att i regleringarna om deltagande på distans även inkludera ersättare. Ordförande och övriga i presidiet inkluderas i begreppet ledamöter eftersom det är ett valbarhetskrav att vara ledamot för att bli vald till presidiet, men närmare beskrivningar om ersättarnas möjligheter att delta på distans vid fullmäktiges sammanträden och vid nämnders sammanträden saknas i både nuvarande och i föreslagen reglering. Det saknas också reglering om utskotts, fullmäktigeberedningars och revisionens möjligheter att sammanträda med ledamöter och ersättare närvarande på distans. Kommunen vill även i detta avseende se ett förtydligande i lagstiftningen så att det inte råder några tveksamheter när regleringarna behöver användas.

Kungsbacka kommun

Lisa Andersson
Kommunstyrelsens ordförande

Patrik Johansson
Kommunsekreterare